

Sunds Kommun

2012-2022

Handlingsprogram för hållbar utveckling

1 Innehåll

2	Handlingsprogram för hållbar utveckling för Sunds kommun	3
3	Årscykel för miljöarbetet:.....	5
4	Det här skall vi genomföra i vårt miljöarbete:.....	6
5	Områden att särskilt fokusera på i kommunens miljöarbete 2012-2022:	6
5.1	Den kommunala förvaltningen.....	8
5.1.1	Byggnadstekniska nämnden	8
5.1.2	Skol- och bildningsnämnden	15
5.1.3	Social- och omsorgsnämnden	16
5.1.4	Kommunens övriga verksamhet.....	17

Godkänt av kommunstyrelsen i Sund den 20.10.2011 § 219

Godkänt av kommunfullmäktige i Sund den

<i>Tabell 1. Beräkning av energibelastning för Sunds kommun</i>	<i>9</i>
<i>Tabell 2. Km för kommunens egna bilar</i>	<i>12</i>
<i>Tabell 3. Förbrukningsmaterial åren 2009-2010</i>	<i>19</i>
<i>Tabell 4. Antal kopior åren 2008-2010</i>	<i>19</i>
<i>Tabell 5. Km personal sektorvis åren 2009-2010</i>	<i>20</i>
<i>Tabell 6. Km förtroendevalda åren 2009-2010</i>	<i>21</i>
<i>Diagram 1. Oljeförbrukning 2010</i>	<i>9</i>
<i>Diagram 2. El Kwh/år 2010</i>	<i>10</i>
<i>Diagram 3. Kwh/m2 och CO2 kg/m2</i>	<i>10</i>
<i>Diagram 4. Vatten m3 2010</i>	<i>11</i>
<i>Diagram 5. Antal kopior åren 2008-2010</i>	<i>20</i>
<i>Diagram 6. Km personal 2009-2010</i>	<i>20</i>
<i>Diagram 7. Km förtroendevalda åren 2009-2010</i>	<i>21</i>

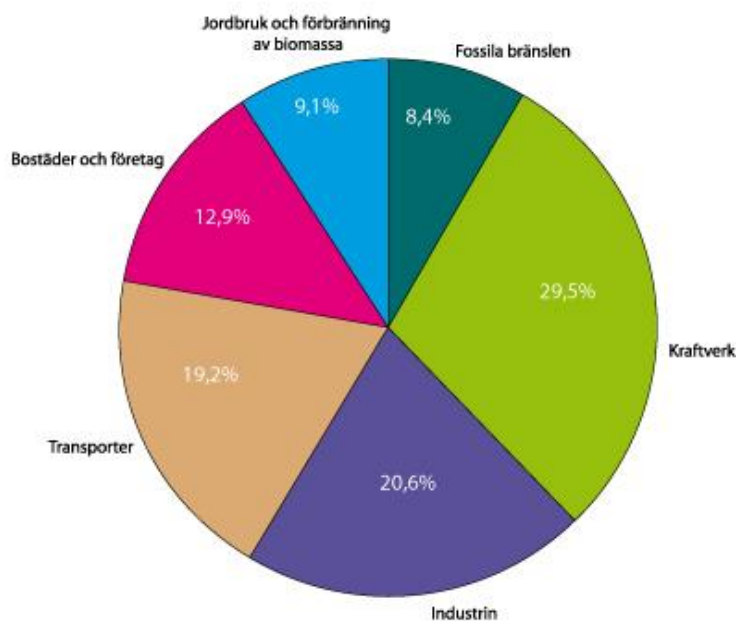
2 Handlingsprogram för hållbar utveckling för Sunds kommun

Sunds kommuns centrala utmaningar är bl.a. att få kontroll över fastigheternas energianvändning, utsläpp i vattnen, minska avfallsmängden, m.m. för att på så sätt minska klimatpåverkan samt att skapa en sund samhällsstruktur som beaktar värden i naturen.

Hållbar utveckling är en världsomfattande, regional och lokal, ständig och styrd samhällelig förändring, med målet att trygga goda livsvillkor för nuvarande och kommande generationer. Hållbar utveckling har tre dimensioner; ekologisk, ekonomisk och social. En hållbar utveckling tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjlighet att tillgodose sina behov.

Klimatförändringen är mycket aktuell. Utsläppen av växthusgaser borde minskas med tiotals procent i de industrialiserade länderna. Vid vårtoppmötet 2007, enades EU:s stats- och regeringschefer därför om att minska EU:s utsläpp av växthusgaser med 30 % till år 2020. Vid klimatkonferensen i Köpenhamn 2009 enades man om att temperaturen inte får öka mer än 2 grader fram till 2020. Människan påverkar den globala uppvärmningen genom bl.a. förbränning av fossila ämnen, som olja, kol och fossil gas. Koldioxidens (CO₂) andel av de totala växthusgaserna utgör 14-15 % av den totala växthuseffekten på jorden. Effekterna av den globala uppvärmningen, som stigande temperaturer, förändrade snö- och isförhållanden, stigande havsnivåer och väderleksförändringar kan få effekter, inte bara för människan, utan en klimatförändring påverkar en rad processer som i sin tur styr hela ekosystemets struktur och funktion.

Världens koldioxidutsläpp

Källa:
Emission Database for Global Atmospheric Research

Växthusgasernas livslängd i atmosfären och uppvärmningspotential

	livslängd (år)	GWP 20 år	GWP 100 år
Koldioxid	50-200	1	1
Metan	12	62	23
Dikväveoxid	114	275	296
HFC-föreningar	0,3-260	40-9 400	12-12 000
PFC-föreningar	2 600-50 000	3 900-8 000	5 700-11 900
Svavelhexafluorid	3 200	15 100	22 200
CFC-föreningar	45-170	4 900-10 200	4 600-14 000
HCFC-föreningar	1,4-19	390-5 200	120-2 400
Haloner	11-65	3 600-7 900	1 300-6 900

I tabellen anges de viktigaste växthusgasernas genomsnittliga livslängd i atmosfären samt deras globala uppvärmningspotential (Global Warming Potential). GWP-talet anger uppvärmningspotentialen i förhållande till koldioxiden och observationsperioden. Källa: IPCC 2001.

Avfallsmängden tyder på konsumtionen har ökat. Till de delarna är utvecklingen inte hållbar. Ett ekologiskt hållbart handlande innebär i första hand att spara energi och vatten, undvika att avfall uppstår och att noga överväga vad man konsumerar.

Det är en utmaning att bibehålla en sund och trygg samhällsstruktur som beaktar värden i naturen, samtidigt som vi har en ekonomisk tillväxt. Kommunens ambition är att erbjuda en god livsmiljö. Det ska vara möjligt att kombinera ett attraktivt boende med ett stimulerande arbete och en rik fritid. Antalet arbetslösa får inte öka från dagens nivå, det låga antalet arbetslösa i dagsläget vittnar om en socialt hållbar utveckling.

Kommunens främsta instrument i arbetet med en hållbar utveckling, är den egna planläggningen, givande av miljötillstånd, information till allmänheten, utbildning av personal och förtroendevalda och kravspecifikationer vid t.ex. inköp och byggprojekt.

Styrdokument

Upphandlingsdirektiv

Budget och bokslut

Riktlinjer för avfallshanteringen

Principer för avloppsledningsnätets utbyggnad

Strategi för att minska energianvändningen i kommunens fastigheter

Detaljplaner och delgeneralplaner

Byggnadsordning

Vattenförsörjningsplan

SKYDDA och övervaka våra vattentillgångar och bevara den biologiska mångfalden

UTGÅ från lagar och andra krav som miniminivå för vårt miljöarbete

NATURENS resurser hanteras varsamt och sparsamt

DE kommunala förvaltningarna tar tillvara möjligheterna att samarbeta med olika aktörer lokalt, regionalt, nationellt och internationellt.

3 Årscykel för miljöarbetet:

Jan-Dec	De olika inrättningarna utgår i sin verksamhet från kommunens godkända program för hållbar utveckling.
Mars	Skilt kapitel för miljöbokslut införs i kommunens bokslut för det gångna året.
Augusti	Ledningsgruppen ger input i arbetet med programmet för hållbar utveckling.
September	De olika nämnderna upptar medel i budget för att förverkliga punkterna i programmet för hållbar utveckling
December	Kommunfullmäktige godkänner budgeten.

Handlingsprogrammet för hållbar utveckling har fokus på kommunens förbättringsarbete inom miljöområdet. Vid sidan av detta program finns även en kontinuerlig styrning av verksamheten i form av dokumenterade rutiner, t.ex. förvaltningsspecifika eller förvaltningsövergripande dokument. Rutinerna beskriver på vilket sätt verksamheten löpande ska bedrivas. Förbättringsrutiner som startats inom ramen för handlingsprogrammet och som därefter skall genomföras löpande, förs in i lämpliga rutiner.

Med handlingsprogrammet för hållbar utveckling som arbetsredskap och genom målinriktade åtgärder har Sunds kommun chansen att bli en kommun där hållbar utveckling är ekonomiskt lönande. En ekonomisk tillväxt som bygger på att människor och natur mår bra, är en hållbar tillväxt.

4 Det här skall vi genomföra i vårt miljöarbete:

- Miljöansvar och utveckling av kommunen skall integreras och tydliggöras i alla kommunens verksamheter. Detta skall framgå av budget och bokslut.
- Anställda och förtroendevalda skall utföra sina uppdrag med beaktande av beslutens konsekvenser för miljön.
- Vi skall utveckla goda exempel på ekologisk hållbarhet inom alla förvaltningar. Miljö- och hållbarhetsfrågor skall ingå i vårt arbete och kontinuerligt utvecklas och förbättras.
- De ledande tjänstemännen tar ansvar för att styra respektive verksamhet, så att den bidrar till att följa strategierna och målen i handlingsprogrammet.
- Våra verksamheter skall konsekvent och medvetet, inom ramen för sina uppdrag och möjligheter, bidra till energiomställning, nollutsläpp och ett hållbart samhälle.

5 Områden att särskilt fokusera på i kommunens miljöarbete 2012-2022:

1. Kunskap och utbildning – Miljöhänsyn genomsyrar all verksamhet
 - a. Miljöarbetet i daghem och skola är extra viktigt. De kunskaper som barnen får med sig, följer dem genom hela livet.
 - b. Satsningar på utbildning är även viktigt för att förändra produktions- och konsumtionsmönster.
 - c. Nyckelpersoner i förvaltningarna ges en djupare miljökunskap till stöd i arbetet
2. Energi – Begränsad klimatpåverkan
 - a. Kommunens strategi innefattar mål för energianvändning i kommunens fastigheter och rekommendationer för andra fastigheter.
3. Vatten – Rent dricksvatten och en levande Östersjö
 - a. Det skall finnas en säkrad tillgång på tillräckliga mängder av dricksvatten av god kvalitet till alla hushåll och verksamheter i kommunen.
 - b. Vattnet i Östersjön och insjöarna skall hålla en god badvattenkvalitet, vilket innebär att avloppsfrågan måste lösas.
4. Livsmiljö – Giftfria och resurssnåla kretslopp, en god bebyggd miljö, hållbar förvaltning av natur och kulturmiljöer
 - a. Information till allmänheten om farorna med vissa kemikalier och produkter, samt insamling av så mycket utsorterat farligt avfall som möjligt.
 - b. I kommunens verksamheter används successivt miljövänligare produkter. Miljön skall vara fri från ämnen som kan hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden.
 - c. Bebyggd miljö, service och infrastruktur skall utvecklas med syfte att stödja en livsstil som gynnar hållbar utveckling. Vid ny- och ombyggnation utformas bebyggelsen så, att den blir så miljöanpassad och energieffektiv som möjligt utifrån vad känd teknik och befintliga byggnader medger. De bebyggda miljöer-

na skall erbjuda en hög andel grönområden och naturområden. Träd sparas i stor utsträckning vid bildandet av grönområden och tätortsnära skog.

- d. Samhällsutveckling och markanvändning sker på ett sätt som skyddar ekosystemens kapacitet och mångfald.

En hållbar utveckling uppstår när miljön i första hand ses som en möjlighet till en positiv utveckling och inte som ett problem som måste åtgärdas. Miljöförbättringar ger även sociala och ekonomiska vinster, bl.a. i form av bättre hälsa, naturupplevelser, produktion med högre kvalitet och en effektivare användning av råvaror och energi.

5.1 Den kommunala förvaltningen

Inom kommunens förvaltning finns det verksamhetsområden, där utvecklingen kan göras mera hållbar, såväl ekonomiskt som miljömässigt. I det följande beskrivs den kommunala verksamheten och hur vi kommer att arbeta för hållbar utveckling sektorvis, enligt de olika nämndernas verksamhetsområden. Varje nämnd ansvarar för arbetet med hållbar utveckling inom sitt område.

5.1.1 Byggnadstekniska nämnden

Under byggnadstekniska nämnden hör tekniska sektorn och byggnadsinspektionen.

Tekniska sektorn handhar förvaltningen av kommunens fastigheter, hyresfastigheter, vatten- och avloppsfrågor, avfallshantering, snöplogning, kommunalvägar, m.m. Under tekniska sektorn hör även kommunens olika projekt i investeringsbudgeten. Inom tekniska sektorn finns en kommuntekniker, en fastighetsskötare och en serviceman anställda för verksamheten, samt en lokalvårdare för kommungården.

Inom byggnadsinspektionen som är ett samarbete med Saltviks kommun ingår byggnadstillsynen, beviljande av byggnadslov, miljötillstånd för mindre avloppsanläggningar, m.m. Nedan beskrivs byggnadstekniska nämndens verksamhetsområden.

KOMMUNALA FASTIGHETER OCH HYRESFASTIGHETER

Kommunen har idag 8 fastigheter för den egna verksamheten: Kommungården (ombyggd gammal skola), Tosarby daghem (ombyggd gammal skola), Servicehuset Tallgården, Sunds skola, Sunds bibliotek (ombyggd gammal skola), Brandstationen, Återvinningscentralen i Svensböle och våtkomposteringsanläggningen i Bomarsund. Totalt har kommunen dessutom 70 hyreslägenheter. Hyreslägenheterna fördelar sig på 8 fristående småhus i Smedsböle, 25 hyreslägenheter i servicehuset Tallgården, 7 radhus med 31 lägenheter och en ombyggd gammal skola i Mångstekta med 6 lägenheter. De nyaste om- och tillbyggnaderna har utförts i servicehuset Tallgården som färdigställdes i början av år 2011 och Tosarby daghem där inflyttningen ägde rum i slutet på januari 2010.

De flesta fastigheter som kommunen äger idag värms upp med olja. En stor del av fastighetsbeståndet är dessutom gammalt och till en del i behov av renovering. Vid en genomgång av mängden olja som behövs för uppvärmning, konstaterades det, att vissa av de äldre husen dessutom behöver tätas. Avsikten är att tätar husen, genom fönsterbyte, isolering av mellantak, m.m. i första skedet och därefter, när kommunen fått en bättre uppfattning om värmeförbrukningen i alla fastigheter, undersöka vilken uppvärmning som är den bästa för respektive hus. Genom att byta till mer miljövänlig uppvärmning, samtidigt som man tätar husen, minskar man miljöbelastningen och minskar även kostnaderna för respektive fastighet. Ifråga om elförbrukningen är vissa av fastigheterna eluppvärmda, men i övrigt förbrukas i fastigheterna mest förbrukningsel. I de flesta av kommunens egna fastigheter finns datorer, skrivare och i vissa fall även kopiatorer. Elförbrukningen kan minskas genom att använda energisparfunktionerna på apparaterna. Datorskärmar kan stängas av när de inte används, för att minska energiförbrukningen och alla lampor kan bytas ut till lågenergilampor, eller

spotar med LED-lampor. För hyresfastigheternas del kan kommunen byta ut lampor i de allmänna utrymmena och för ytterbelysningens del. Ytterbelysningen skall vara tidsanpassad, för att inte förbruka el i onödan. Detsamma gäller för gatubelysningen.

Tabell 1. Beräkning av energibelastning för Sunds Kommun

Olje-, vatten och elförbrukning per fastighet 2010

Fastighet	Olja m3/år	Olja MWh	CO2 ton/år	El kWh/år	CO2 ton/år	Vatten i m3	Vatten kWh/år	CO2 ton/år	Yta i m2	kWh/m2	CO2 kg/m2
Skolan	32,5	334,8	90,4	111600,0	53,6	780,0	561,6	0,3	1154,0	290,1	78,3
Tallgården	35,0	360,5	97,3	72000,0	34,6	1550,0	1116,0	0,5	1875,0	192,3	51,9
Tosarby daghem	11,0	113,3	30,6	40000,0	19,2	426,0	306,7	0,1	720,0	157,4	42,5
Brandstation	8,5	87,6	23,6	14400,0	6,9	190,0	136,8	0,1	423,0	207,0	55,9
Kommungården	9,0	92,7	25,0	15600,0	7,5	120,0	86,4	0,0	267,0	347,2	93,7
Biblioteket	4,5	46,4	12,5	11200,0	5,4	50,0	36,0	0,0	190,0	243,9	65,9
Stenbacka	12,0	123,6	33,4	10800,0	5,2	290,0	208,8	0,1	550,0	224,7	60,7
Finby hyreshus	9,0	92,7	25,0	36000,0	17,3	320,0	230,4	0,1	300,0	309,0	83,4
Sundby 4	0,0	0,0	0,0	35000,0	16,8	750,0	540,0	0,3	600,0	58,3	64,8
Ruddammen	0,0	0,0	0,0	36000,0	17,3	289,0	208,1	0,1	350,0	102,9	49,4
Hemgården	0,0	0,0	0,0	40800,0	19,6	520,0	374,4	0,2	360,0	113,3	54,4
Stenhaga	0,0	0,0	0,0	80000,0	38,4	560,0	403,2	0,2	400,0	200,0	96,0
TOTALT	121,5	1251,5	337,9	503400,0	241,6	5845,0	4208,4	2,0	7189,0	203,8	64,2

Diagram 1. Oljeförbrukning 2010

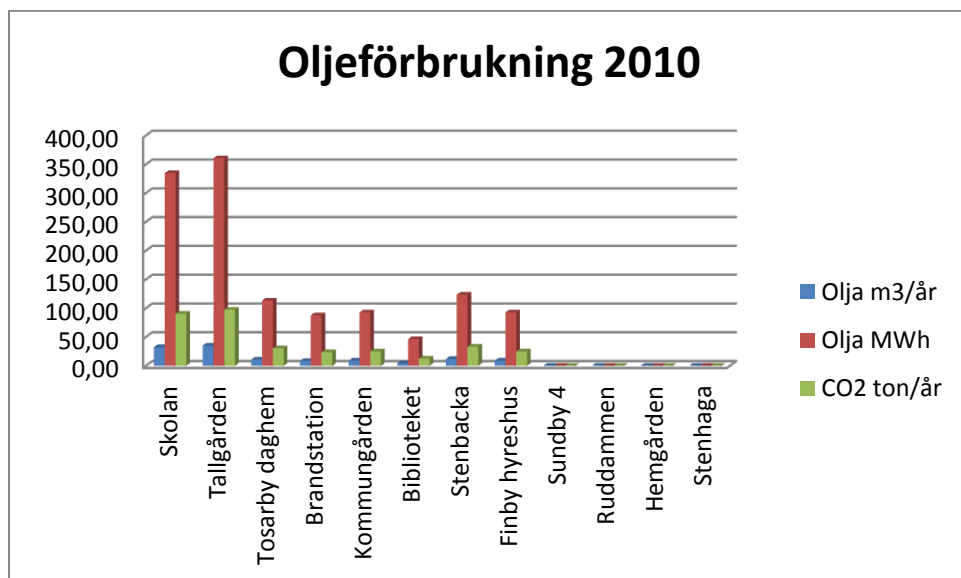

Diagram 2. El Kwh/år 2010

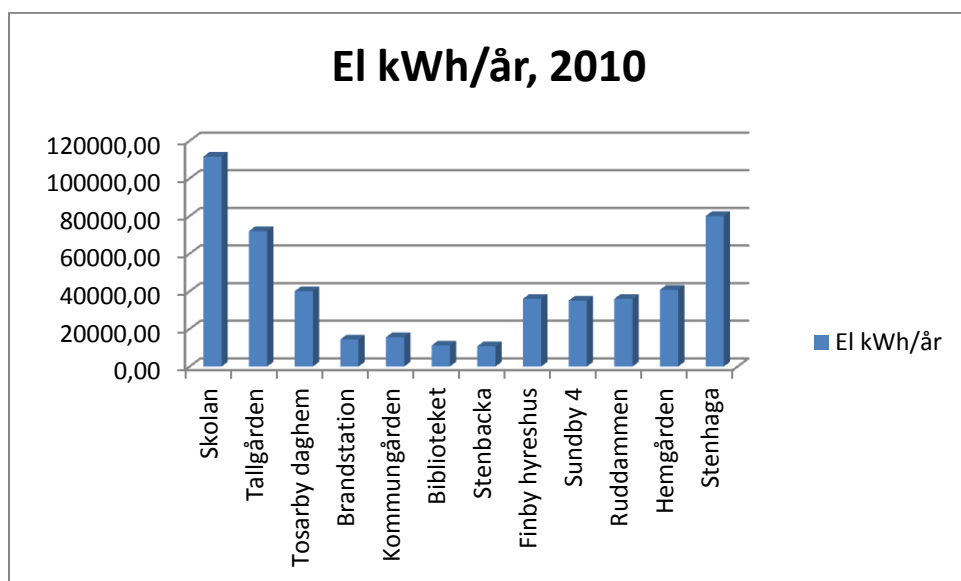

Diagram 3. Kwh/m2 och CO2 kg/m2

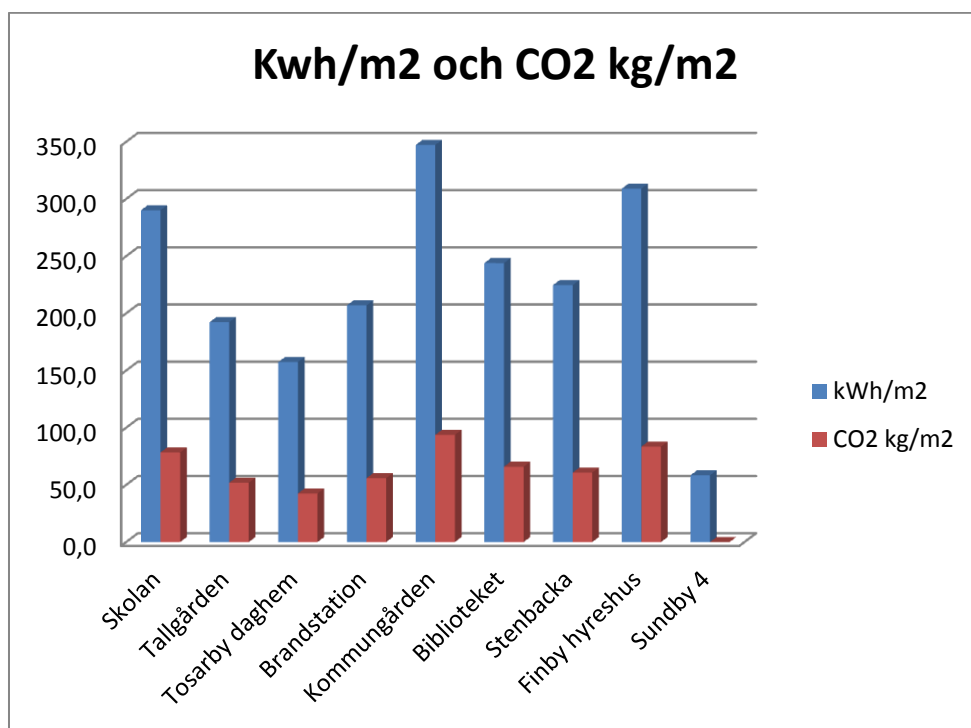
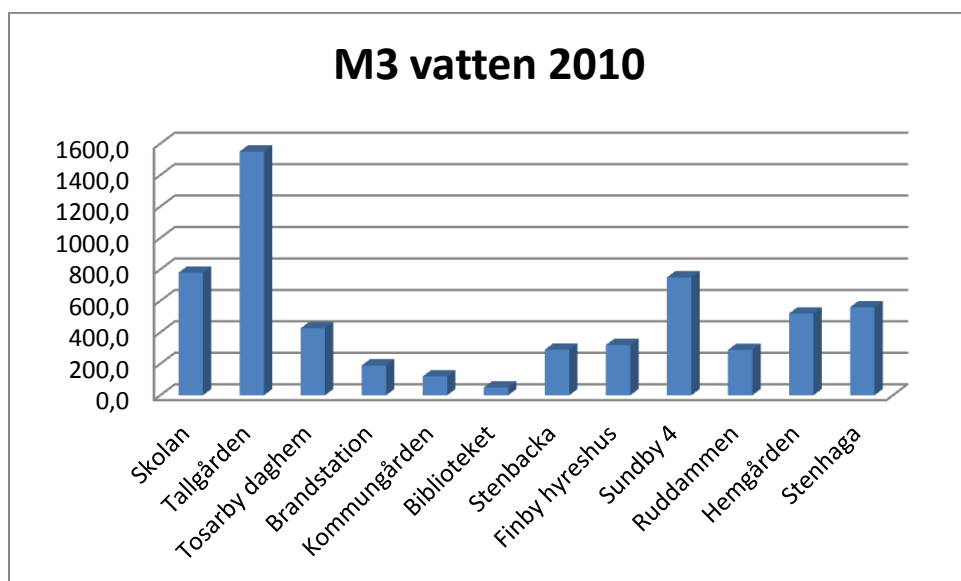

Diagram 4. Vatten m3 2010

Målsättning för perioden 2012-2022

Minska miljöbelastningen och kostnaderna för kommunens fastigheter med 25 %.

Åtgärder:

Målsättningen förverkligas genom att successivt täta det äldre fastighetsbeståndet och byta ut det fossila bränslet mot förnybar energi. Elförbrukningen minskas genom att satsa på lågenergilampor, timer för ytterbelysning och gatubelysning, samt att arbeta för att få en större miljömedvetenhet bland kommunens anställda, gällande användningen av elektroniska arbetsredskap.

ÖVRIG FASTIGHETSSKÖTSEL

Kommunen har idag två mindre paketbilar. Den ena bilen är för hemservicen och den andra för fastighetsskötseln. Dessutom äger kommunen en åkgräsklippare. Fastighetsskötarnas paketbil drivs med diesel och hemservicens med bensin. En möjlighet att få ner påverkan på miljön är att personalen som kör bilarna rekommenderas att gå kurser i eco-driving.

Målsättning för perioden 2012-2022

Minska belastning på miljön vid kommunens körturer runt kommunen.

Åtgärder:

Personalen uppmanas att gå kurser i eco-driving, som ordnas av Agenda 21 på Åland, för att på så sätt minska inverkan på miljön. En utredning görs om det skulle vara mera ekonomiskt för kommunen att satsa på el-bilar eller annan typ av miljöbilar inför ev. bilbyte. Upphandling görs centralt, så att man undviker onödiga körturer in till Mariehamn, eller till Godby.

Tabell 2. Km för kommunens egna bilar 2010

		CO2 utsläpp i kg	Kommentar	
Tallgården	12000	2916	bensin	8 L/100 km
Tekniska sektorn	11000	2673	diesel	6 L/100 km

VATTEN- OCH AVLOPPSFRÅGOR

Kommunens fastigheter, förutom Stenbacka hyreshus i Mångstekta är anslutna till överföringsledningen i Mariehamn. Kommunen är delägare i Norra Ålands Avloppsvatten Ab och har därigenom fått del i den överföringsledning som börjar (för kommunens del) i Kastelholm och upphör i Finby. Överföringsledningen byggdes för att minska på utsläppen i Lumparn. Totalt hushåll är idag anslutna till överföringsledningen. Under de år som gått har kommunen arbetat med att täta det inläckage av regnvatten som upptäckts i kommunens gamla ledningsnät och brunnar, för att minska mängden avloppsvatten som skickas via överföringsledningen till Mariehamn.

För Prästö-Bomarsundsområdet har kommunen byggt en kretsloppsavloppsanläggning, för vilket man erhållit LIFE-medel och landskapsmedel, eftersom det var fråga om ett pilotprojekt på Åland, för att försöka hitta en lösning för avloppssituationen för skärgårdskommuner. Genom detta projekt, som omfattade ett 30-tal hushåll i området separerades avloppen från respektive hus, så att svartvattnet leddes till en separat svartvattentank och gråvattnet till en markbädd. Systemet byggde på att hushållen använde sig av extremt snålspolande toaletter, för att processen vid våtkompostanläggningen skulle komma igång, samt att man fick jordbrukare som förklarade sig villiga att ta emot slammet från våtkompostanläggningen till sina marker. Eftersom en stor del av hushållen bytt ut sina toaletter till vanligt snålspolande toaletter, så blir processen vid våtkompostanläggningen för dyr, varför kommunen beslutat lägga ner själva anläggningen, men konstateras kan, att hushållen i området numera har miljöanpassade avlopp, i och med denna satsning. På kommunens bostadsplaneområde på Prästö, har kommunen byggt en gemensam gråvattenbädd för alla bostadshus på detaljplaneområdet. Kommunen har en halvfärdig avloppsplan, där man bl.a. fastställt att alla bycentra är verksamhetsområden.

Kommunen har byggt en vattenledning genom hela kommunen fram till Prästö. Ledningen överdimensionerades med tanke på Vårdö kommun och Vårdö kommun är numera även ansluten till ledningen. Kommunen har nyligen tecknat avtal med Prästö Vatten om deras anslutning till denna huvudledning. I övrigt sköts vattenleveranserna av Sundets Vatten i norra Sund, Västra Sunds Vatten för den största delen av kommunen och Tranvik by. Sistnämnda med egen brunn. Vattnet till Västra Sunds Vatten och kommunens huvudledningen kommer från Bocknäs Vatten i Saltvik.

Målsättning för perioden 2012-2022

Målsättningen bör fortsättningsvis vara att minska utsläppen i Lumparn och därför försöka få så många som möjligt anslutna till överföringsledningen. En annan målsättning är att minska den totala avloppsmängden och minska inläckaget av regnvatten med 20 %, samt få en plan för vattenförsörjningen i kommunen.

Åtgärder

Avloppsplanen för Sund färdigställs och man ser över verksamhetsområdena, för att få en enhetlig behandling för alla kommuninvånare. I planen ingår även ett fortsatt arbete för att minska mängden regnvatten i avloppsvattnet. Minskar man samtidigt på körningarna av slam med slambilar till Mariehamn, så har även detta en positiv effekt på miljön. Ökad och regelbunden information till kommuninvånarna om hur de kan minska på avloppsvattenmängden och därmed både sina egna och kommunens kostnader.

En plan för hur kommuninvånarna kan garanteras vatten även i fortsättningen bör göras upp. Diskussion borde även upptas med de olika vattenbolagen, för att få en enhetlig plan för vattenförsörjningen i kommunen. Även i fråga om vattenförbrukningen kan informationen ökas och sättas in regelbundet i kommunens informationsblad Sundsaktuellt.

AVFALLSHANTERING

Kommunen har återtagit myndighetsansvaret för avfallshanteringen. För avfallshanteringen har kommunen tecknat ett treårigt avtal med Ålands Renhållning. I avtalet med Ålands Renhållning Ab nämns att transporterna bör skötas med bilar som uppfyller vissa miljökrav. Avfallshanteringen sköts från kommunens återvinningscentral i Svensböle, men kommunen har även återvinningsstationer i Sundby, Kastelholm och Finby. De tre sistnämnda är inte bemannade. Avgiftssystemet bygger på att kommuninvånarna och sommarboende uppmuntras till att ha kompost, i och med att kommunen infört en rabatt för dem som har kompost. I alla återvinningsstationer och vid återvinningscentralen finns kärl för sorterat avfall.

Målsättning för perioden 2012-2022

Målsättning är att minska mängden avfall med 25 % under planperioden.

Åtgärder

Minskning åstadkoms genom att tillsammans med övriga kommuner arbeta för att få producenterna att överta producentansvaret, så att denna bit avlastas kommunerna. Minskning kan även åstadkommas genom regelbunden information till kommuninvånarna, hur man kan minska avfallet och bli bättre på att sortera avfall. Kommunen tar hjälp av Agenda 21 kontoret i Mariehamn i detta fall.

SNÖPLOGNING OCH KOMMUNALVÄGAR

Kommunen har idag 14,84 km kommunalvägar och 1,5 km bostadsgator. Dessa vägar skall underhållas, samt plogas och sandas under vintern. Därutöver har kommunen även beslutat att tillhandahålla snöplogningsservice för kommuninvånarna. Skötseln av vägarna har bl.a. skötts genom samarbete med Ålands Landskapsregerings trafikavdelning.

PROJEKT

Kommunens olika projekt delas in i husbyggnad, publik egendom, lösegendom och affärsverk. Under husbyggnad inryms alla nybyggnader och grundförbättringar av kommunens fastighetsbestånd. Under publik egendom kommer upprustning av kommunens parkområden, fastigheternas yttre områ-

den, gatubelysning, grundförbättring av vägar, motionsbanor, bryggor, m.m. Löseendom innefattar inköp av inventarier som har ett värde som överstiger 4.205 euro. Affärsverksamheten innefattar utbyggnad av avloppsledningsnät, eller andra satsningar för vatten- och avlopp.

Målsättning för perioden 2012-2022

Målsättningen för kommunen är att vid investeringar i nybyggnader skall man arbeta för att alla nybyggnader är så energieffektiva som möjligt, att tekniken med s.k. lågenergihus prövas. Målsättningen är även att ta fram en kravspecifikation på vad hållbart byggande är, vilket senast 2022 skall användas i alla relevanta planprogram, detaljplaner och nyexploateringar.

Målsättningen är gällande alla nyinvesteringar också gällande avlopps- och vattenledningsnät, att effekterna på miljön beaktas och att man väljer det mest miljövänliga alternativet vid nyinvesteringar.

Åtgärder

Byggnadstekniska nämnden gör under programperioden upp kravspecifikation för hållbart byggande. När nyinvesteringar planeras och budgeteras skall alla upphandlingsdokument genomsyras av att nybyggnaderna skall vara så energieffektiva som möjligt och i mån av möjlighet pröva byggande av lågenergihus. Även vid övriga investeringar skall effekterna på miljön alltid beaktas.

BYGGNADSINSPEKTIONEN

Byggnadsinspektionen sköts i samarbete med Saltviks kommun. Kommunen är huvudman för verksamheten. Byggnadsinspektionen beviljar även lov för avloppsanläggningar. För uppgiften finns en deltids byggnadsinspektör anställd för bägge kommuner. En utredning pågår om en gemensam byggnadsinspektion för norra Åland. En arbetsgrupp med representanter från de norråländska kommunerna finns tillsatt. Byggnadsinspektören i Sund har varit inkallad till nämndens möten som sakkunnig.

Målsättning för perioden 2012-2022

Bebyggd miljö skall utvecklas med syfte att stöda en livsstil som gynnar hållbar utveckling.

Målsättningen är att kommunen senast den 2017 skall ställa krav på energieffektivisering i samband med beviljande av bygglov, för ny-, till- och ombyggnation för icke kommunala aktörer. Kommunen skall verka för att nya hus som byggs i kommunen skall vara mer energisnåla än vad de nationella byggreglerna kräver. Arbeta för att förverkliga en gemensam byggnadsinspektion på norra Åland senast år 2015.

Åtgärder

Byggnadsordningen ses över fram till 2017 och krav införs om energieffektivisering i samband med beviljande av bygglov för ny-, till- och ombyggnation. Regelbunden information ges ut i samband med Sundsaktuellt för att uppmuntra kommuninvånarna att bygga mera energisnåla än vad de nationella byggreglerna kräver. Arbetsgruppen fortsätter sitt arbete med att försöka få en gemensam byggnadsinspektion till stånd för de norråländska kommunerna.

5.1.2 Skol- och bildningsnämnden

Inom skol- och bildningsnämndens område ingår verksamhetsområdena Sunds skola, Tosarby daghem, familjedagvård, Sunds bibliotek och kultur- och fritidsverksamheten. Sunds skola erbjuder undervisning för årskurserna 1-6. Högstadiet finns i Godby och kommunen ingår som medlem i kommunalförbundet Norra

Ålands Högstadiedistrikt. Barnomsorgen erbjuder platser till barn i åldrarna 0-6 år. Tosarby daghem har en småbarnsavdelning och två avdelningar för barn i åldrarna 3-6 år. Dessutom har kommunen familjedagvårdare, som dels arbetar i eget hem, men även familjedagvårdare som arbetar i barnets hem kvällar och nätter. Biblioteket har öppet måndag kvällar, tisdagar dagtid och torsdag kvällar. Biblioteket erbjuder även möjlighet för kommuninvånarna att använda en av bibliotekets datorer. Kommunen har även en rik kultur- och fritidsverksamhet för kommuninvånarna. Skol- och bildningsnämndens målsättning är att ge allmänbildande kunskaper och färdigheter som möjliggör att den enskilda individen kan utvecklas utifrån den egna förmågan. En välmående och stabil personal är en av grundpelarna inom nämndens verksamhetsområden. Ett utvecklat samarbete mellan enheterna ökar förståelsen och ger i förlängningen god service till kommunens invånare. En hållbar utveckling inbegriper välskötta och välkomnande inne- och utemiljöer.

Målsättning för perioden 2012-2022

Skol- och bildningsnämnden verkar för att de resurser som beviljats nämnden utnyttjas på bästa sätt. Den dagliga verksamheten skall genomsyras av ett miljötänk genom bl.a. följande:

- Miljöarbetet i daghem och skolor är extra viktigt. De kunskaper barnen får med sig, följer dem genom hela livet.
- Satsningar på utbildning är även viktigt för att förändra produktions- och konsumtionsmönster.

Åtgärder

- Nyckelpersoner i verksamhetsområdena ges djupare miljökunskap till stöd i arbetet via Agenda 21 kontoret i Mariehamn. Kökspersonalen ges möjlighet att delta i Agenda 21 kontorets utbildning om närproducerade och ekologiska livsmedel, lokalvårdarna ges möjlighet att delta i kurser om ekologiska städarbetsredskap och ekologiska tvättmedel, m.m.
- I undervisningen i både skola och daghem, samt inom fritidsverksamheten tas detta med miljöhänsyn in i undervisningsplanerna och miljöhänsynen skall genomsyra alla verksamheter.
- I nämndens två olika kök inköps närproducerade livsmedel så långt det är möjligt
- I varje verksamhetsområde satsar man på noggrann sopsortering
- I nämndens verksamhetsområden satsar man på effektiv användning av belysning, tvättmaskiner, datorutrustning och ventilationsanläggningar. Kopieringen sker med förnuft och utskick av olika slag skall om möjligt göras per mail. Tvätt sker i fulla tvättmaskiner och diskning i fulla diskmaskiner. Vid tvätt och diskning tänker man även på att ha en korrekt dosering av tvättmedel.
- Vid alla inköp till verksamhetsområdena tänker man på inköpsens miljöpåverkan och saminköp görs där det är möjligt.

5.1.3 Social- och omsorgsnämnden

Sunds kommun har en gemensam socialnämnd med Vårdö kommun gällande individ- och familjeomsorgen. För nämndens verksamhet har kommunen anställt en socialsekreterare, en deltids socialarbetare och den deltids familjearbetare. Socialväsendets målsättning är att trygga tillräcklig social service för kommuninvånarna, främst genom att tillgodose att rätten till service och stöd tryggas. Avtal har tecknats med flertalet kommuner på fasta Åland om möjlighet till en tredje socialarbetare vid tvångsomhändertagande inom barnskyddet och även med grannkommunen Saltvik har ett avtal tecknats om samarbete vid jävsfrågor, semestrar och sjukskrivningar, för att garantera tillgången till service för kommuninvånarna.

Omsorgsnämnden består av samma personer som representerar Sund i den gemensamma socialnämnden och handhar äldreomsorgsfrågorna. Kommunen har ett effektiverat serviceboende i servicehuset Tallgården i Finby, där man idag har 25 lägenheter till uthyrning för personer fyllda 65 år. 12 av lägenheterna är handikappanpassade. Kommunen erbjuder även hemservice till invånare i hemmen. Den personal som finns arbetar både inom servicehuset och inom hemservicen ute i kommunen. Som ledande tjänsteinnehavare för äldreomsorgen finns en äldreomsorgsledare som är placerad i servicehuset. Äldreomsorgens målsättning är att tillgodose behovet av hemvård och institutionsvård för äldre.

Målsättning perioden 2012-2022

Social- och omsorgsnämnden verkar för att de resurser nämnden tilldelats utnyttjas på bästa sätt. Den dagliga verksamheten skall genomsyras av ett miljötänk, bl.a. genom följande:

- Satsningar på utbildning är viktigt för att förändra produktions- och konsumtionsmönster.

Åtgärder

- Nyckelpersoner i verksamhetsområdena ges djupare miljökunskap till stöd i arbetet via Agenda 21 kontoret i Mariehamn
 - Äldreomsorgspersonalen som kör hemservicebilen går den utbildning i eco-driving, som arrangeras av Agenda 21 kontoret
 - Kökspersonalen går de kurser i närproducerade livsmedel och ekologiska livsmedel som ordnas av Agenda 21 kontoret
 - Lokalvårdarna går de kurser i ekologiskt städmaterial och ekologiska tvättmedel som ordnas av Agenda 21 kontoret
- I verksamhetens kök inköps närproducerade livsmedel så långt det är möjligt
- Satsning görs på noggrann sopsortering
- I verksamhetsområdena satsar man på effektiv användning av belysning, tvättmaskiner, datorutrustning och ventilationsanläggningar. Kopieringen sker med förnuft och utskick av olika slag skall om möjligt göras per mail. Tvätt sker i fulla tvättmaskiner och diskning i fulla diskmaskiner. Vid tvätt och diskning tänker man även på att ha en korrekt dosering av tvättmedel.
- Vid alla inköp till verksamhetsområdena tänker man på inköpsens miljöpåverkan och samin-köp görs där det är möjligt

5.1.4 Kommunens övriga verksamhet

Kommunens övriga verksamhet gäller främst kommunstyrelsens område som innefattar anslag för kommunfullmäktige, kommunstyrelsen, kommunkansliet, kommunalbeskattning, konsumentrådgivning, skuldrådgivning, övrig allmän förvaltning, främjande av näringslivet och vänortsverksamhet. Kommunens uppgift är att i samråd med kommuninvånarna utveckla ett livskraftigt samhälle och att inom ramarna för de resurser som finns på ett effektivt och ändamålsenligt sätt producera den kommunala service som behövs.

År 2009 inlämnades från förtroendevalda och från kommunens personal reseräkningar för privata bilar om sammanlagt 34.717,20 km. Jordens omkrets är 40.041,87 km i medeltal, vilket innebar att vi reste nästan ett varv runt jorden i privata bilar år 2009. År 2010 inlämnades reseräkningar om totalt 41.932,70 km för resor med privata bilar. Ökningen av antalet km innebar att vi under år 2010 reste mer än ett varv runt jorden. CO2 utsläppen ökade därmed med ca 20 %. Antalet utskickade brev ökade från år 2009 med 38,4 % till år 2010. Även antalet kopior ökade från år 2009 till år 2010 med 14,2 %.

Tabell 3. Förbrukningsmaterial åren 2009-2010

Porto

2009	2010	2009	2010	2010
Antal brev	Antal brev	Kostnad	Kostnad	CO2 påverkan
5988	8288	5314,05	6615,92	204 kg

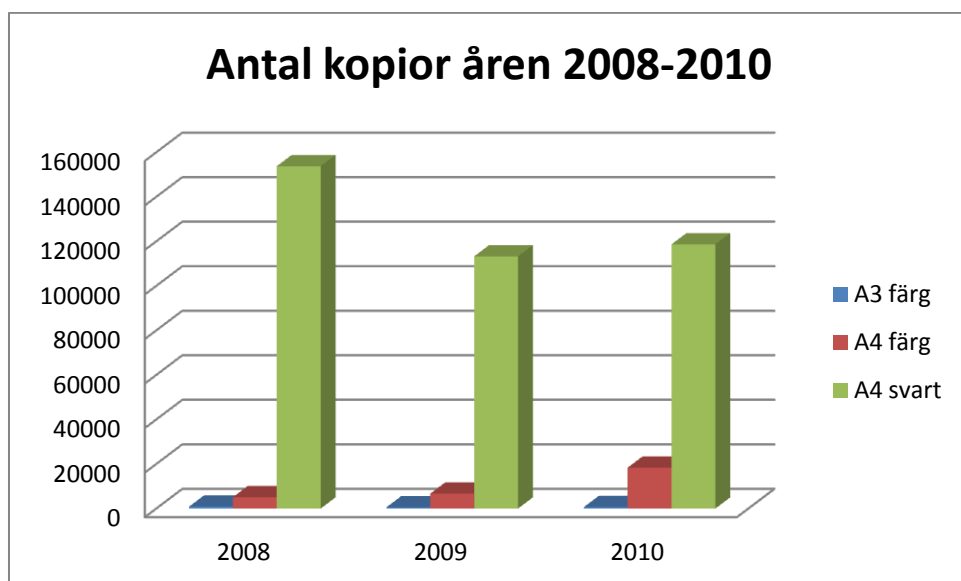
Kopieringspapper

2009	2010	2009	2010	2010
Antal ris	Antal ris	Kostnad	Kostnad	CO2 påverkan
508	1024	2472,44	3500,21	3750 kg

Tabell 4. Antal kopior åren 2008-2009

Typ av kopia	2008	2009	2010
A3 färg	880	591	655
A4 färg	5137	6721	18394
A4 svart	153781	113278	118688
Totalt	159798	120590	137737

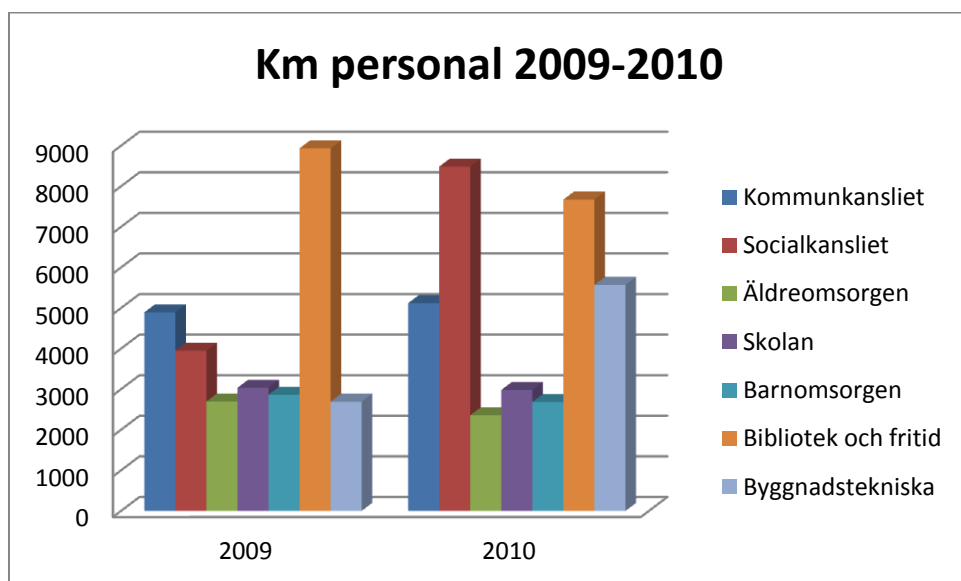
Diagram 5. Antal kopior kommunkansliet åren 2008-2010

Tabell 5. Km personal sektorvis åren 2009-2010

Sektor	2009	2010	2009	2010	2009	2010
	Antal km	Antal km	Kostnad	Kostnad	CO2 utsläpp i kg	CO2 utsläpp i kg
Kommunkansliet	4893	5121,5	2212,83	2313,54	1189,00	1244,52
Socialkansliet	3947,5	8486,8	1794,78	3860,95	959,24	2062,29
Äldreomsorgen	2697	2359,4	1231,42	1084,3	655,37	573,33
Skolan	3034,4	2983	1367,91	1348,53	737,36	724,87
Barnomsorgen	2864,2	2685	1386,41	1234,8	696,00	652,46
Bibliotek och fritid	8936	7675	4045,14	3470,07	2171,45	1865,03
Byggnadstekniska	2692,7	5572	1313,04	2507,4	654,33	1354,00
Totalt	29064,8	34882,7	13351,53	15819,59	7062,75	8476,50

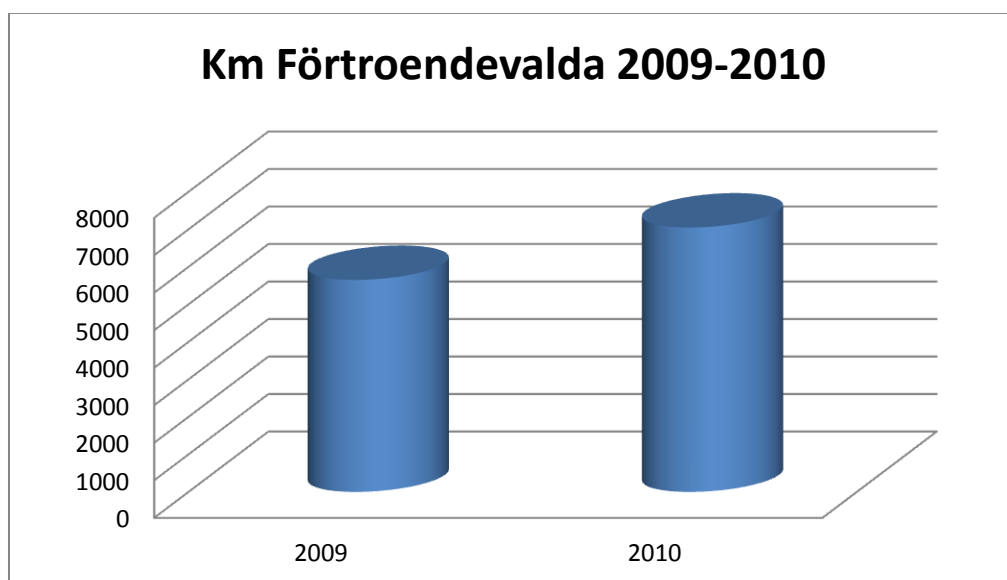
Diagram 6. Km personal 2009-2010

Tabell 6. Km ersättningar förtroendevalda åren 2009-2010

2009	2010	2009	2010	2009	2010
Antal km	Antal km	Kostnad	Kostnad	CO2 utsläpp i kg	CO2 utsläpp i kg
5652,4	7050	2555,18	3155,01	1373,53	1713,15

Diagram 7. Km förtroendevalda åren 2009-2010

Målsättning för perioden 2012-2022

Miljöhänsyn skall genomsyra hela verksamheten. Satsningar på utbildning är viktigt för att förändra produktions- och konsumtionsmönster.

Åtgärder

Nyckelpersoner i verksamhetsområdena ges djupare miljökunskap till stöd i arbetet via Agenda 21 kontoret i Mariehamn.

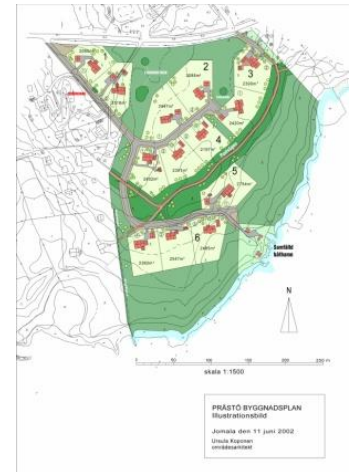
För att spara på naturen och framförallt kostnaderna införs nya rutiner:

- C5 eller E5 kuvert används i regel vid utskick. Papper för utskick går att vika upp till tio ark per kuvert.
- Svarskuvert skickas endast med utskick vid enkäter och när man vill ha avläsningar inlämnade inför fakturering. Anställda bör kunna lämna in sina redovisningar till löneräkningen, utan att förvaltningen skickar ut svarskuvert. Om man som anställd inte vill kosta på portokostnader, så kan man även lämna in redovisningar digitalt. Har man en multifunktionsskrivare hemma, kan man skanna in den undertecknade redovisningen och har man ingen dator hemma, finns det för det mesta på varje bibliotek en publik dator, som gemene man får använda med utskriftsmöjligheter eller möjligheter till inskanning.
- Föredragningslistorna för alla organ skickas endast ut per mail. De bilagor som finns digitalt bifogas som de är och övriga bilagor skannas in. Vid behov kan papperskopior köras ut till mötet, men på detta sätt sparar kommunen på porto och kuvertkostnader och på så sätt sparas både rent ekonomiskt och dessutom miljömässigt.

- Utskrifter som innehåller fler än en sida kopieras, eller skrivs i mån av möjlighet, ut dubbelsidigt, för att spara på pappersanvändningen.
- Papper som kopierats upp fel eller som fastnat i maskinen och som inte innehåller konfidentiell information, eller extra tomma sidor, sparas i en skild låda och skickas till dagis eller eftis för återanvändning.
- Mapper och annat som är möjligt att återanvända, återanvänds i mån av möjlighet. När en mapp blivit full sätts innehållet i en arkivmapp, om det skall sparas och arkiveras.
- Aktivera och ställ in energibesparande funktioner på skrivare, kopiatorer, multifunktionsapparater och datorer optimalt i förhållande till energiförbrukning.
- Släck ner apparater helt då de inte används, så att de inte är i vänteläge. Datorerna lämnas inte på stand by, utan stängs av om man lämnar kansliet för flera timmars frånvaro. Skärmar och andra elektroniska apparater, som t.ex. räknemaskinen, stängs av när man går hem för dagen, så att de inte står på standby hela tiden. Belysning släcks där det inte är nödvändigt att ha den på. Kaffebryggare och annat stängs av, när den siste lämnar personalrummet.
- Vid inköp av datorer, skrivare och kopiatorer tänker vi på att det är energieffektiva modeller.
- Personal och förtroendevalda idkar samåkning alltid när det går att ordna.

PLANER

Kommunen har valt att göra den lagstadgade kommunöversikten genom s.k. byaplanering. Fram till år 2011 har kommunen hunnit igenom byarna i norra Sund, samt Tranvik, Högbolstad och delar av Tosarby by, vilket innebär att mer än hälften av kommunens totala yta gått igenom. De byar som har den största befolkningmängden återstår dock. För arbetet med kommunöversikten finns en skild referensgrupp tillsatt och kommunen köper tjänster av en arkitekt för projektledningen. En fastställd delgeneralplan finns för Bomarsund med Prästö by och en uppdatering av förslaget till delgeneralplan för Kastelholm har inletts. För dessa byar ordnas inte byaplanering, utan delgeneralplanerna intas i kommunöversikten. Arbetet med en uppdatering av förslaget till delgeneralplan för Kastelholmsområdet leds av en ledningsgrupp med representanter från kommunen och Ålands Landskapsregering. Även för uppdateringen av förslaget till delgeneralplan har kommunen anlitat en arkitekt som projektledare.

I kommunen finns även detaljplaneområden; kommunala sådana i Sundby, Finby/Smedsböle och på Prästö och ett privat bostadsplaneområde i Tosarby. Utöver detta finns även en hel del privata detaljplaneområden, bl.a. i Kastelholm och i Högbolstad.

Målsättning för perioden 2012-2022

Bebyggd miljö, service och infrastruktur skall utvecklas med syfte att stöda en livsstil som gynnar hållbar utveckling.

Samhällsutveckling och markanvändning skall ske på ett sätt som skyddar ekosystemens kapacitet och mångfald.

Åtgärder

Referensgruppen för kommunöversikten och ledningsgruppen för uppdatering av förslaget till delgeneralplan för Kastelholm verkställer målsättningarna tillsammans med projektledarna. Kommunöversikten färdigställs senast år 2014 via byaplanering. I kommunöversikten tas hänsyn till miljön för att skydda ekosystemens kapacitet och mångfald. Förslaget till delgeneralplan för Kastelholmsområdet färdigställs senast under år 2012 för att läggas fram för behandling i de kommunala organen. När kommunen gör upp detaljplaner för bostadsplaneområden, skall den bebyggda miljön planeras så att miljön, servicen och infrastrukturen utvecklas med syfte att stöda en livsstil som gynnar hållbar utveckling.